

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ & QUẢN TRỊ KINH DOANH**

VŨ QUỲNH NAM

**PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ CHÈ TRÊN ĐỊA BÀN
TỈNH THÁI NGUYÊN THEO HƯỚNG BỀN VỮNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

THÁI NGUYÊN - 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ & QUẢN TRỊ KINH DOANH**

VŨ QUỲNH NAM

**PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ CHÈ TRÊN ĐỊA BÀN
TỈNH THÁI NGUYÊN THEO HƯỚNG BỀN VỮNG**

Chuyên ngành: Quản lý Kinh tế

Mã số: 9.34.04.10

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: PGS. TS TRẦN CHÍ THIỆN

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, là kết quả hoạt động nghiêm túc, tìm tòi trong quá trình nghiên cứu của tôi. Các nội dung nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Vũ Quỳnh Nam

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, Phòng đào tạo, các thầy cô giáo Khoa Quản lý - Luật kinh tế của Trường Đại học Kinh tế và QTKD - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho tôi học tập và nghiên cứu.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới PGS.TS Trần Chí Thiện, người thầy tâm huyết đã tận tình hướng dẫn, động viên khích lệ và chỉ bảo tôi trong quá trình thực hiện luận án.

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới Hiệp hội làng nghề tỉnh Thái Nguyên, Liên minh HTX, Ban Quản lý chè tỉnh Thái Nguyên - Sở Nông nghiệp và PTNT, Sở Công Thương, Cục Thống kê tỉnh Thái Nguyên đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi tiến hành nghiên cứu.

Tôi xin chân thành cảm ơn 6 chuyên gia - nhà quản lý liên quan đến quản lý các LN chè tỉnh Thái Nguyên đã hợp tác và chia sẻ những kiến thức quản lý nhà nước về làng nghề và thực tế tại các LN chè tỉnh Thái Nguyên.

Tôi xin chân thành cảm ơn các Trưởng Ban làng nghề tại 25 làng nghề chè của 3 huyện Định Hóa, Đồng Hỷ và TP Thái Nguyên và các hộ dân trong làng đã giúp đỡ tôi trong quá trình điều tra, khảo sát, thu thập số liệu cho nghiên cứu luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã quan tâm động viên, khích lệ, giúp đỡ tôi trong suốt thời gian học tập và nghiên cứu.

Tác giả luận án

Vũ Quỳnh Nam

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU VÀ TỪ VIẾT TẮT.....	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH, SƠ ĐỒ	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của luận án	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	3
4. Đóng góp của luận án.....	3
5. Bố cục của Luận án	4
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU	5
1.1. Tình hình nghiên cứu trên thế giới.....	5
1.1.1. Nghiên cứu phát triển kinh tế làng nghề	5
1.1.2. Nghiên cứu về xã hội trong làng nghề	6
1.1.3. Nghiên cứu về môi trường làng nghề.....	7
1.2. Tình hình nghiên cứu trong nước.....	8
1.2.1. Nghiên cứu phát triển kinh tế làng nghề	8
1.2.2. Nghiên cứu về xã hội trong làng nghề	11
1.2.3. Nghiên cứu về môi trường trong làng nghề	12
1.2.4. Nghiên cứu về thể chế làng nghề	12
1.2.5. Các nghiên cứu liên quan về ngành chè.....	13
Chương 2. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ CHÈ THEO HƯỚNG BỀN VỮNG	15
2.1. Lý luận về phát triển làng nghề chè theo hướng bền vững	15
2.1.1. Phát triển làng nghề chè theo hướng bền vững.....	15
2.1.2. Đặc điểm và vai trò phát triển làng nghề chè theo hướng bền vững	23
2.1.3. Nội dung phát triển làng nghề chè theo hướng bền vững	28
2.1.4. Những yếu tố ảnh hưởng đến phát triển làng nghề chè theo hướng bền vững	34

2.2. Cơ sở thực tiễn về phát triển LN chè theo hướng bền vững	38
2.2.1. Kinh nghiệm phát triển LN từ một số quốc gia	38
2.2.2. Kinh nghiệm phát triển ngành chè từ một số quốc gia trên thế giới.....	41
2.2.3. Bài học kinh nghiệm cho phát triển làng nghề chè theo hướng bền vững cho tỉnh Thái Nguyên.....	44
Chương 3. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	47
3.1. Phương pháp tiếp cận	47
3.1.1. Tiếp cận có sự tham gia	47
3.1.2. Tiếp cận theo hình thức tổ chức sản xuất kinh doanh.....	47
3.1.3. Tiếp cận hệ thống.....	47
3.1.4. Tiếp cận theo chuỗi giá trị ngành chè	48
3.1.5. Tiếp cận theo lĩnh vực kinh tế - xã hội - môi trường	48
3.2. Thiết kế nghiên cứu và khung phân tích	49
3.3. Phương pháp thu thập thông tin	51
3.3.1. Thông tin thứ cấp	51
3.3.2. Thông tin sơ cấp.....	51
3.4. Phương pháp tổng hợp và phân tích thông tin	54
3.4.1. Tổng hợp thông tin.....	54
3.4.2. Phân tích thông tin	54
3.5. Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu	62
3.5.1. Các chỉ tiêu về kinh tế.....	62
3.5.2. Các chỉ tiêu xã hội.....	63
3.5.3. Các chỉ tiêu môi trường.....	63
Chương 4. THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ CHÈ TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH THÁI NGUYÊN THEO HƯỚNG BỀN VỮNG	64
4.1. Khái quát về tỉnh Thái Nguyên	64
4.1.1. Điều kiện tự nhiên.....	64
4.1.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội	65
4.2. Tổ chức quản lý làng nghề chè tỉnh Thái Nguyên	68
4.2.1. Quá trình hình thành làng nghề chè ở tỉnh Thái Nguyên.....	68
4.2.2. Bộ máy tổ chức quản lý làng nghề.....	69
4.2.3. Phân công, phân cấp quản lý làng nghề	71
4.2.4. Thẻ chế phát triển làng nghề	74

4.3. Phân tích tình hình phát triển làng nghề chè ở tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững.....	77
4.3.1. Phát triển về kinh tế.....	77
4.3.2. Phát triển về xã hội.....	104
4.3.3. Thực trạng về môi trường trong làng nghề chè.....	109
4.4. Các yếu tố ảnh hưởng tới phát triển LN chè tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững.....	114
4.4.1. Các yếu tố ảnh hưởng đến kết quả SXKD của hộ dân trong LN chè	114
4.4.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến khả năng liên kết trong sản xuất kinh doanh của các hộ dân trong làng nghề chè	116
4.5. Đánh giá chung về phát triển làng nghề chè trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững.....	119
4.5.1. Những kết quả đạt được trong phát triển làng nghề chè tỉnh Thái nguyên theo hướng bền vững.....	119
4.5.2. Những hạn chế trong phát triển làng nghề chè tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững.....	121
4.5.3. Nguyên nhân của những hạn chế	123
Chương 5. GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN LÀNG NGHỀ CHÈ TRÊN ĐỊA BÀN 126 TỈNH THÁI NGUYÊN THEO HƯỚNG BỀN VỮNG	126
5.1. Quan điểm về phát triển làng nghề	126
5.2. Định hướng phát triển làng nghề chè của tỉnh Thái Nguyên đến năm 2025, tầm nhìn đến năm 2030	127
5.2.1. Định hướng phát triển về kinh tế	127
5.2.2. Định hướng phát triển về xã hội.....	128
5.2.3. Định hướng về bảo vệ môi trường	129
5.3. Xây dựng giải pháp thực hiện định hướng phát triển làng nghề chè trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững.....	129
5.4. Giải pháp phát triển làng nghề chè tỉnh Thái Nguyên theo hướng bền vững	131
5.4.1. Nhóm giải pháp về kinh tế	132
5.4.2. Giải pháp về xã hội	140
5.4.3. Giải pháp về môi trường	142
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	145
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN.....	150
TÀI LIỆU THAM KHẢO	151
PHỤ LỤC	160

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU VÀ TỪ VIẾT TẮT

Các kí hiệu, từ viết tắt	Tiếng Việt
BVTV	Bảo vệ thực vật
CDS	Ủy ban PTBV của Liên hợp quốc
CN - XD	Công nghiệp - Xây dựng
CNH - HĐH	Công nghiệp hóa - Hiện đại hóa
CSSX	Cơ sở sản xuất
DN	Doanh nghiệp
GRDP	Tổng sản phẩm trên địa bàn
HTX	Hợp tác xã
LĐ	Lao động
LN	Làng nghề
MMTB	Máy móc thiết bị
PTBV	Phát triển bền vững
PTLN	Phát triển làng nghề
QĐ	Quyết định
SXKD	Sản xuất kinh doanh
THT	Tổ hợp tác
TTCN	Tiểu thủ công nghiệp
TW	Trung ương

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1:	Các biến sử dụng trong mô hình hàm sản xuất Cobb - Douglas	57
Bảng 3.2:	Các biến sử dụng trong mô hình hàm Binary Logistic	61
Bảng 4.1.	Số lượng LN chè tỉnh Thái Nguyên đã được công nhận phân bố theo huyện, thị xã, thành phố tính hết năm 2015	78
Bảng 4.2.	Doanh thu bình quân của các hộ điều tra trong LN chè	80
Bảng 4.3.	Các hình thức tổ chức SXKD chè của tỉnh Thái Nguyên năm 2015	80
Bảng 4.4.	Thông tin cơ bản của hộ sản xuất chè trong LN chè	81
Bảng 4.5.	Thông tin cơ bản của hộ tham gia Tổ hợp tác chè trong LN chè năm 2015	83
Bảng 4.6.	Thông tin cơ bản về HTX chè tỉnh Thái Nguyên năm 2013-2015	84
Bảng 4.7.	Đánh giá của HTX chè về khó khăn trong sản xuất và kinh doanh.....	85
Bảng 4.8.	Quy mô lao động làm nghề chè tại các LN chè tỉnh Thái Nguyên năm 2015	91
Bảng 4.9.	Quy mô vốn SXKD của các hộ dân LN chè.....	92
Bảng 4.10.	Diện tích, số hộ sản xuất chè an toàn năm 2015	94
Bảng 4.11.	Máy móc thiết bị chủ yếu cho sản xuất và chế biến chè của các hộ dân LN chè tỉnh Thái Nguyên	96
Bảng 4.12.	Xuất khẩu chè của LN chè tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2013-2015.....	101
Bảng 4.13.	Thu nhập của người lao động tại các làng nghề chè tỉnh Thái Nguyên	106
Bảng 4.14.	Số LN chè tham gia Festival chè.....	109
Bảng 4.15.	Đánh giá của người dân trong LN chè về ô nhiễm môi trường.....	111
Bảng 4.16:	Diện tích trồng chè tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2013 - 2015.....	111
Bảng 4.17.	Diện tích tích cấp chứng nhận chè an toàn giai đoạn 2013 -2015	112
Bảng 4.18.	Mô phỏng xác suất tham gia HTX của các hộ dân LN	117
Bảng 5.1.	Kết quả phân tích SWOT cho làng nghề chè tỉnh Thái Nguyên	129

DANH MỤC CÁC HÌNH, SƠ ĐỒ

Biểu đồ 4.1.	Cơ cấu kinh tế tỉnh Thái Nguyên qua các năm 2011-2015.....	67
Biểu đồ 4.2.	Diện tích trồng chè và số lượng LN chè được công nhận ở tỉnh Thái Nguyên năm 2015.....	78
Biểu đồ 4.3.	Số lượng DN chè tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2011-2015	87
Biểu đồ 4.4.	So sánh cơ cấu giống chè của tỉnh và cơ cấu giống chè của hộ dân LN chè năm 2015	93
Biểu đồ 4.5.	Tỷ trọng diện tích chè được cấp chứng nhận chè an toàn.....	113
Sơ đồ 3.1.	Thiết kế nghiên cứu.....	49
Sơ đồ 3.2.	Khung phân tích về PTLN chè theo hướng bền vững ở tỉnh Thái Nguyên.....	67
Sơ đồ 4.1.	Tổ chức quản lý làng nghề tỉnh Thái Nguyên.....	70
Sơ đồ 4.2.	Liên kết kinh tế trong sản xuất, chế biến, tiêu thụ tại các LN chè Thái Nguyên.....	89